

BIJLAGEN

Ondersteuning en participatie van mensen met een lichamelijke beperking

Tweejaar na invoering van de Wmo

Anna Maria Marangos

Mieke Cardol

Martha Dijkgraaf

Mirjam de Klerk

Bijlage A	Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten	2
Bijlage B	Aanvullende tabellen bij hoofdstuk 2	8
Bijlage C	Aanvullende tabellen bij hoofdstuk 3	11
Bijlage D	De participatie-index nader toegelicht.....	12

Sociaal en Cultureel Planbureau

Den Haag, maart 2010

Bijlage A Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten

Mieke Cardol (NIVEL) en Mieke Rijken (NIVEL)

Doel en samenstelling van het panel

De gegevens voor deze publicatie werden verzameld in het Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten (NPCG) van het NIVEL.

Het doel van het NPCG is om vanuit het perspectief van mensen met een chronische ziekte of beperking de zorg- en leefsituatie van mensen met een chronische ziekte en/of lichamelijke beperking te volgen door de jaren heen. Met behulp van schriftelijke en telefonische enquêtes worden ieder jaar gegevens verzameld over onder andere de woonsituatie, werk, financiën, participatie, zorgbehoeften en zorggebruik. Daarnaast is er ook aandacht voor actuele thema's, zoals kennis van en ervaring met de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Met behulp van het NPCG is het mogelijk om eventuele verschuivingen vóór en na de invoering van de Wmo vast te stellen, omdat er al van voor de invoering van de Wmo gegevens zijn verzameld over het zorggebruik, de participatie en het voorzieningengebruik.

Het NPCG bestaat uit ongeveer 3500 zelfstandig wonende mensen van 15 jaar en ouder met een medisch gediagnosticeerde chronische lichamelijke ziekte en/of lichamelijke beperking. Het NPCG is niet samengesteld op basis van zorg- of voorzieningengebruik. Een deel van de panelleden kan zichzelf goed redden, al dan niet met behulp van het eigen netwerk, en doet daarom geen beroep op professionele zorg of voorzieningen. Het NPCG is daarmee ook geschikt om iets te zeggen over het bereik van de Wmo.

De deelnemers aan het NPCG worden op twee manieren geworven:

- a. via een aselechte landelijke steekproef uit het patiëntenbestand van huisartsen (Registratie Huisartsen in Nederland), op basis van een door de arts gestelde diagnose van een chronische lichamelijke ziekte,
- b. en via twee grootschalige bevolkingsonderzoeken: het AVO (Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek) en het WBO (Woning Behoeftte Onderzoek), op basis van de score op een meetinstrument voor lichamelijke beperkingen. Alleen mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking werden via deze methode gevraagd om lid te worden van het panel.

Van de deelnemende personen met een lichamelijke beperking is na de werving bij hun huisarts nagegaan (indien daar toestemming voor was gegeven) of de betreffende persoon tevens een chronische ziekte heeft, en de deelnemers met een chronische ziekte die via de huisartspraktijken werden geworven vulden de vragenlijst in over lichamelijke beperkingen. Er is een duidelijke overlap tussen de beide groepen deelnemers: een deel van de mensen met een chronische ziekte die instroomden via de steekproef onder huisartsen heeft tevens een lichamelijke beperking en panelleden die via de bevolkingsonderzoeken instroomden kunnen

ook een chronische ziekte hebben. Bij ongeveer 58% van de panelleden is sprake van een chronische ziekte én een lichte, matige of ernstige beperking. Voor een uitgebreide beschrijving van het NPCG en de werving van panelleden wordt verwezen naar Calsbeek et al. (2006).

Selectie studiepopulatie

Het hoofdstuk over trends in individuele ondersteuning in dit rapport gaat over mensen met een matige of ernstige beperking, al dan niet met een chronische ziekte. De andere hoofdstukken hebben ook betrekking op mensen met een lichte beperking. De vragenlijst over de Wmo is in 2008 alleen verspreid onder mensen met een matige of ernstige beperking en in 2009 ook onder mensen met een lichte beperking. Een vergelijking van beide meetmomenten is dus alleen mogelijk bij de respondenten met een matige of ernstige beperking.

De ernst van de beperking is gebaseerd op een groot aantal vragen over activiteiten van het dagelijks leven die mensen al dan niet met moeite kunnen verrichten. Mensen met een matige beperking hebben bijvoorbeeld moeite met een groot aantal activiteiten zoals zichzelf verplaatsen of de persoonlijke verzorging, maar kunnen deze nog wel zelf uitvoeren. Mensen met een ernstige lichamelijke beperking kunnen minimaal één activiteit niet meer zelf uitvoeren en hebben hierbij ondersteuning nodig (De Klerk 2007).

Representativiteit

Voor deze publicatie werd gebruik gemaakt van eerder verzamelde panelgegevens over de periode 2004-2008 die werden verzameld in 2005-2009. Deze gegevens worden gebruikt in deel B van dit rapport. Daarnaast zijn gegevens verzameld door middel van een extra vragenlijst in januari 2008 en 2009 ('de Wmo-meting' met vragen over de ervaringen met de Wmo). Deze gegevens staan centraal in deel A.

Gegevens over sociaaldemografische kenmerken en de aard en ernst van de lichamelijke beperking van de panelleden zijn afkomstig uit de vragenlijst die zij invulden toen zij lid werden van het panel. Gedurende de meetperiode 2005-2009 vielen er panelleden af, bijvoorbeeld door overlijden, en werden er nieuwe panelleden geworven om het panel weer aan te vullen. Om toch valide uitspraken te kunnen doen over trends in de participatie, zorg en het gebruik van individuele voorzieningen van mensen met een matige of ernstige beperking werd voor beide hoofdstukken afzonderlijk een voor Nederland representatieve standaardpopulatie van mensen met een beperking gedefinieerd. Deze is gebaseerd op de kenmerken van de populatie mensen met een matige of ernstige beperking in Nederland (hoofdstuk over trends in zorggebruik en individuele ondersteuning) en de populatie mensen met een lichte, matige of ernstige beperking in Nederland (hoofdstukken over trends in participatie en hoofdstukken over bekendheid en gebruik van de Wmo), voor zover bekend uit epidemiologisch prevalentie-onderzoek. Het gebruik van een standaardpopulatie voorkomt vertekening van resultaten door een mogelijk specifieke samenstelling van het panel voor wat betreft bepaalde achtergrondkenmerken, en het voorkomt vertekening ten gevolge van verschillen in de samenstelling van het panel over de jaren heen, o.a. door afvallers en

instromers. Met behulp van een standaardpopulatie kunnen uitspraken worden gedaan over mensen met een beperking in Nederland.

De definitie van de standaardpopulatie van mensen met een beperking is vooral gebaseerd op een beschrijving van de samenstelling van de groep mensen met matige of ernstige beperkingen uit ander onderzoek (De Klerk 2007). Omdat dit schattingen zijn (daadwerkelijke populatiegegevens zijn niet bekend), hebben we geen precieze weergave van de werkelijke populatie. We ronden in de door ons gedefinieerde standaardpopulatie daarom af op 5-procentpunten.

In de analyses is steeds gestandaardiseerd naar de standaardpopulatie zoals weergegeven in tabel B1. De standaardpopulatie voor het hoofdstuk over zorggebruik en individuele ondersteuning verschilt van die van de andere hoofdstukken, omdat in het hoofdstuk over zorggebruik en individuele ondersteuning niet de mensen met een lichte beperking zijn meegenomen. Dit betekent dat in de standaardpopulatie voor dit hoofdstuk het percentage jongeren bijvoorbeeld kleiner is. Met beide standaardpopulaties kan er van worden uitgegaan dat de gepresenteerde resultaten in deze publicatie representatief zijn voor de totale populatie mensen met een beperking in Nederland.

Tabel B1.1 Achtergrondkenmerken van NPCG-leden in 2006 (selectie mensen met (lichte), matige of ernstige beperkingen), van mensen met een (lichte), matige en ernstige beperking vanaf 18 jaar in de Nederlandse bevolking, en de standaardpopulaties waarnaar gewogen is (in procenten)

	NPCG, 2006	De Klerk (2007)	standaardpopulatie hoofdstuk trends in zorg en ondersteuning	standaardpopulatie overige hoofdstukken
geslacht				
man	31	37	35	35
vrouw	69	63	65	65
leeftijdsklasse				
15-39 jaar	6	13	10	15
40-64 jaar	45	38	40	45
≥ 65 jaar	49	49	50	40
ernst beperking				
lichte	- (32)	- (55)	-	55
matig	66 (48)	65 (31)	65	30
ernstig	34 (21)	35 (14)	35	15
opleidingsniveau				
max. lbo	50	59	60	50
mavo/Havo/Mbo	38	31	30	35
Hbo/universiteit	12	11	10	15
huishoudsamenstelling				
eenpersoonshuishouden	36	34	35	25
meerpersoonshuishouden	64	66	65	75

Respons

De responspercentages op de verschillende metingen onder panelleden met een beperking variëren van 82% in april 2009 en 93% in april 2005 (tabel B2). Voor de Wmo-meting in

2008 was de respons 90% (1315 ingevulde vragenlijsten) en in 2009 89% (1872 ingevulde vragenlijsten).¹

Tabel B1.2 Respons van mensen met een lichte, matige of ernstige beperking in het NPCG, naar meetmoment

	aantal verzonden enquêtes	aantal retour	respons (%)
april 2005	1337	1237	93
oktober 2005	1289	1157	90
april 2006	983	834	85
oktober 2006	910	751	83
april 2007	1178	1035	88
oktober 2007	1134	944	83
april 2008	1248	1045	84
oktober 2008	1285	1143	89
april 2009	1110	912	82

Aan de Wmo-meting uit het voorjaar 2009, die gebruikt wordt in de hoofdstukken 2 en 3, deden 1872 mensen met een beperking mee, van wie 821 met een matige of ernstige beperking. Ongeveer 70% is vrouw, circa 75% deelt het huishouden en ongeveer de helft heeft een lager opleidingsniveau en iets minder dan de helft is jonger dan 55 jaar. Mensen met een ernstigere beperking zijn vaker vrouw, alleenwonend, lageropgeleid en ouder dan mensen met een lichte beperking.

Tabel B1.3 Samenstelling respondenten NPCG, meting januari 2009, naar achtergrondkenmerken en ernst van de beperkingen, na weging, 2009 (in procenten)

	licht (1051)	matig (602)	ernstig (219)	matig + ernstig (821)	licht + matig + ernstig (1872)
(n)					
man	44	37	35	37	41
vrouw	56	63	65	63	59
eenpers	20	34	35	34	26
meerpers	80	66	65	66	74
max lbo	44	59	62	60	51
mavo/havo	40	28	30	29	35
hbo/universiteit	16	12	8	11	14
16-54 jaar	53	32	34	32	44
55-64 jaar	20	19	15	18	19
65-74 jaar	17	21	18	21	19
≥ 75 jaar	10	28	33	29	18

Bron: NIVEL (NPCG-Wmo '09)

¹ In 2009 werden ook mensen met lichte beperkingen geselecteerd en in 2008 niet, daarom is het aantal respondenten in 2009 hoger dan in 2008.

In deze publicatie wordt bij de beschrijving van de resultaten steeds het jaar waarover de respondent een antwoord heeft gegeven getoond. Dit kan afwijken van het jaar van de meting. Bijvoorbeeld, in de vragen over professionele zorg thuis is in 2008 gevraagd 'Heeft u in 2007 vanwege uw gezondheid professionele hulp bij het huishouden gehad?'. Een dergelijke vraag gesteld in april 2008 gaat over 2007, en het antwoord op deze vraag wordt in de tabellen weergegeven in de kolom over 2007. Wanneer een vraag gesteld in 2005 de actuele situatie betreft, wordt uiteraard het antwoord op deze vraag in de tabellen weergegeven in de kolom over 2005.

Data-analyse

Een groot deel van de analyses die voor deze rapportage zijn uitgevoerd hebben betrekking op meerdere jaren. Deze gegevens zijn geanalyseerd met behulp van een multiniveaumodel (Snijders en Bosker 1999). De belangrijkste reden hiervoor is dat er herhaalde metingen worden verricht bij dezelfde personen en de afzonderlijke metingen dus niet onafhankelijk van elkaar zijn. Tevens speelt het vóórkomen van missende waarden een belangrijke rol bij de keuze voor multiniveau-analyse. Wanneer respondenten meerdere keren worden bevraagd, is de kans groot dat bij een aantal respondenten een deel van de gegevens ontbreekt. Bij de klassieke methode van variantie-analyse voor herhaalde metingen zou dan de gehele case, inclusief de wel aanwezige gegevens van de respondent over andere jaren, uit de analyse wegvallen, waardoor de uiteindelijke onderzoeksgroep te klein wordt, zeker voor analyses binnen subgroepen. Met multiniveau-analyse is het mogelijk om de aanwezige gegevens van elk panellid te gebruiken ondanks ontbrekende waarden op één van de metingen.

In de multiniveau-analyse werden drie niveaus onderscheiden: het niveau van de wervingsmethode (huisartsenpraktijk of bevolkingsonderzoek), het niveau van het individuele panellid en dat van het tijdstip van de meting. Voor de analyse werden twee modellen gespecificeerd: een uitgebreid model en een beperkt model. Het uitgebreide model geeft, naast schattingen per jaar voor de totale onderzoeksgroep, ook schattingen voor subgroepen. Bijvoorbeeld, naast een schatting voor de totale groep mensen met een beperking, biedt het uitgebreide model ook schattingen voor mensen met een matige of ernstige beperking, van verschillende leeftijd en een verschillend opleidingsniveau. Het beperkte model geeft alleen een schatting per jaar voor de totale onderzoeksgroep. Omdat het uitgebreide model meer informatie oplevert, heeft dit uiteraard de voorkeur. Echter, analyse volgens dit uitgebreide model is niet altijd mogelijk. Het uitgebreide model kon niet worden geanalyseerd bij een te klein aantal respondenten voor de betreffende schatting of bij een te geringe spreiding in de antwoorden binnen één of meer subgroepen. In die gevallen zijn de betreffende variabelen volgens het beperkte model geanalyseerd en is er dus alleen een schatting voor de totale populatie in een bepaald jaar. Dit betreft bijvoorbeeld de schatting van het aantal mensen dat professionele ondersteuning of een pgb heeft voor hulp bij de persoonlijke verzorging.

Bij de schattingen voor een bepaalde subgroep werd gecorrigeerd voor de effecten van alle andere variabelen in het model. Bijvoorbeeld, bij een vergelijking van mensen onder en boven de 65 jaar is onder andere gecorrigeerd voor de ernst van de beperking. Hierdoor kan een eventueel verschil tussen bepaalde leeftijdsgroepen daadwerkelijk worden aangemerkt als een

effect van leeftijd en is een vertekening door een eventueel verschil in de ernst van de beperking tussen de leeftijdsgroepen uitgesloten.

De verschillen tussen de jaren zijn getoetst voor de totale groep en – daar waar een uitgebreid model kon worden geanalyseerd – ook tussen subgroepen, bijvoorbeeld voor de groep 65-plussers. Hiertoe zijn contrasten (van verschillen tussen dezelfde variabelen op alle metingen) gedefinieerd en is een alpha van 0,01 (kans op het ten onrechte verwerpen van de nulhypothese ‘er is geen verschil’) gehanteerd. Steeds werd er getoetst of er een significante verandering was over de gehele periode 2004-2008.

In de multiniveau-analyse naar gemeenteniveau werden drie andere niveaus onderscheiden: het gemeenteniveau, het niveau van het individuele panellid en dat van het tijdstip van de meting. In een multiniveau-analyse wordt het totale percentage variantie verdeeld over de verschillende niveaus, waardoor er uitspraken kunnen worden gedaan over verschillen tussen burgers die te maken hebben met gemeentekennmerken. Gemeenten met minder dan 20 respondenten werden niet geëxcludeerd van de analyse. Omdat het aantal respondenten gering is, kunnen zij niet voor vertekening zorgen in de uiteindelijke gemiddelde score en het betrouwbaarheidsinterval (range). Bij de rapportage van gemeenten met burgers die significant meer of minder participeren dan wel individuele voorzieningen gebruiken, werden gemeenten met minder dan 20 deelnemende inwoners wel uitgesloten.

Bijlage B Aanvullende tabellen bij hoofdstuk 2

Tabel B2.1 Bekendheid met ondersteuning via de gemeente, naar achtergrondkenmerken, mensen met een lichamelijke beperking, 2009 (in odds ratio's; n = 1486)

	OR
15-54 jaar (ref.)	
55-64 jaar	0,69
65-74 jaar	1,32
≥ 75 jaar	2,23*
lichte beperking (ref.)	
matige beperking	1,70*
ernstige beperking	2,79*

a De gepresenteerde effecten met een * zijn significant ($p < 0,05$). Ook opgenomen in het model maar niet significant zijn: geslacht, opleidingsniveau en inkomen.

Bron: NIVEL (NPCG-Wmo '09)

Tabel B2.2 Beter geïnformeerd willen worden, naar achtergrondkenmerken, mensen met een lichamelijke beperking, 2009 (in odds ratio's; n = 1455)

	OR
laag inkomen (ref.)	
gemiddeld inkomen	0,70
hoog inkomen	0,55*
heeft voldoende ondersteuning (ref.)	
geen ondersteuning nodig	0,71
(meer) ondersteuning nodig	2,91*
(deels) bekend met ondersteuning gemeente (ref.)	
onbekend met ondersteuning door gemeente	1,71*

a De gepresenteerde effecten met een * zijn significant ($p < 0,05$). Ook opgenomen in het model maar niet significant zijn: geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en ernst van de beperkingen.

Bron: NIVEL (NPCG-Wmo '09)

Tabel B2.3 Contact gehad met de gemeente, naar achtergrondkenmerken, mensen met een lichamelijke beperking, 2009 (in odds ratio's)^a

	OR
(n)	(1486)
15-54 jaar (ref.)	
55-64 jaar	1,17
65-74 jaar	1,85*
≥ 75 jaar	2,67*
laag opgeleid (ref.)	
middelbaar opgeleid	1,19
hoog opgeleid	1,99*
laag inkomen (ref.)	
gemiddeld inkomen	0,83
hoog inkomen	0,40*
beperkingen zijn hetzelfde gebleven (ref.)	
beperkingen zijn ernstiger geworden	3,27*
bekeringen zijn minder ernstig geworden	0,92
lichte beperking (ref.)	
matige beperking	2,40*
ernstige beperking	6,26*

a De gepresenteerde effecten met een * zijn significant ($p < 0,05$). Ook opgenomen in het model maar niet significant zijn: geslacht, en wel of niet samenwonend.

Bron: NIVEL (NPCG-Wmo '09)

Tabel B2.4 Reden(en)^a van contact met de gemeente over ondersteuning, mensen met een lichamelijke beperking die in het voorafgaande jaar geen contact hebben gehad met de gemeente^b, 2008 en 2009 (in procenten)

	lichte beperking 2009	matige/ ernstige beperking 2009	lichamelijke beperkingen 2009	matige/ ernstige beperking 2008
indienen van een aanvraag voor ondersteuning	35	51	47	47
herbeoordeling of verlenging van een indicatie	41	38	38	34
inwinnen van informatie/ advies	41	32	34	29
indienen van een klacht	5	6	6	6
andere reden	3	6	5	9
(n)	(90)	(275)	(364)	(487)

a Meerdere antwoorden mogelijk.

b De verschillen tussen de mensen met een lichte beperking en met een matige/ ernstige beperking in 2009 zijn niet significant.

Bron: NIVEL (NPCG-Wmo '08-'09)

Tabel B2.5 Reden(en)^a geen contact met de gemeente over ondersteuning, mensen met een lichamelijke beperking die in het voorafgaande jaar geen contact hebben gehad met de gemeente ^b, 2008 en 2009 (in procenten)

	2009 lichte beperking	2009 matige/ernstige beperking	2008 matige/ernstige beperking
ik had geen ondersteuning of voorzieningen nodig	86	72	69
ik wist niet dat ik dit bij de gemeente kon krijgen	4	6	11
ik wilde niets van de gemeente, ik regel dat liever zelf	1	6	9
ik durf/ kan dat niet	0	3	5
het loket was niet bereikbaar	0	1	1
ik denk dat ik teveel zelf moet betalen	3	8	c
ik kom niet in aanmerking voor ondersteuning van de gemeente	9	8	c
anders	0	3	9
(n)	(950)	(510)	(759)

a Meerdere antwoorden mogelijk.

b Dit is 80% van alle mensen met een lichamelijke beperking.

c Deze antwoordmogelijkheden zijn naar voren gekomen in de open antwoorden van het panel van 2008 en in 2009 toegevoegd.

Bron: NIVEL (NPCG-Wmo '08-'09)

Tabel B2.6 Mee willen praten over beleid, mensen met een lichamelijke beperking, 2008 en 2009 (in procenten)

	2009 lichte beperking	2009 matige/ernstige beperking	2008 matige/ernstige beperking
ja, ik praat al mee	1	2	4
ja, ik zou mee willen praten	11	18	23
nee	88	79	73
(n)	(1040)	(776)	(1269)

Bron: NIVEL (NPCG-Wmo '08-'09)

Tabel B2.7 Reden(en)^a niet meepraten over beleid, mensen met een lichamelijke beperking die mee zouden willen praten maar het (nog) niet doen ^b, 2009 (in procenten; n = 249)

	%
niet weten hoe en waar je kunt meepraten	51
geen tijd	21
er wordt toch niet geluisterd	20
ik vind het te ingewikkeld	9
vervoersproblemen	8
gezondheidsproblemen	5
andere redenen (zoals; nog niet aan gedacht, net verhuisd naar andere gemeente, al actief in ander vrijwilligerswerk/ platform)	14

a Meerdere antwoorden mogelijk.

b Dit is 14% van alle mensen met een lichamelijke beperking.

Bron: NIVEL (NPCG-Wmo '09)

Bijlage C Aanvullende tabellen bij hoofdstuk 3

Tabel B3.1 Gebruik en behoefte aan ondersteuning, naar leeftijd, mensen met een lichamelijke beperking die voldoende ondersteuning hebben of (meer) ondersteuning nodig hebben, 2009 (in procenten; n = 761)

	heeft voldoende ondersteuning	heeft (meer) ondersteuning nodig
15-54 jaar	57	43
55-64 jaar	69	31
65-74 jaar	78	22
≥ 75 jaar	84	16
lichte beperking	60	40
matige beperking	75	25
ernstige beperking	75	25
beperkingen zijn hetzelfde gebleven/ minder ernstig	76	24
beperkingen zijn ernstiger geworden	67	33
totaal	72	28

a De percentages zijn gebaseerd op kruistabellen (alleen multivariaat significante verschillen zijn getoond). Zie voor de multivariate analyse tabel B3.2.

Bron: NIVEL (NPCG-Wmo'09)

Tabel B3.2 Behoeft aan (meer) ondersteuning, naar leeftijd, mensen met een lichamelijke beperking die voldoende ondersteuning hebben of (meer) ondersteuning nodig hebben, 2009 (in odds ratio's; n = 633)

	OR
15-54 jaar (ref.)	
55-64 jaar	0,55
65-74 jaar	0,40*
≥ 75 jaar	0,26*
lichte beperking (ref.)	
matige beperking	0,50
ernstige beperking	0,44*
beperkingen zijn hetzelfde gebleven/ minder ernstig (ref.)	
beperkingen zijn ernstiger geworden	1,59*

a De gepresenteerde effecten met een * zijn significant ($p < 0,05$). Ook opgenomen in het model maar niet significant zijn: geslacht, opleidingsniveau, inkomen en/of niet samenwonend.

Bron: NIVEL (NPCG-Wmo '09)

Bijlage D De participatie-index nader toegelicht

Mieke Cardol (NIVEL) en Peggy van den Hoogen (NIVEL)

Om de participatie over de jaren heen te kunnen vergelijken heeft het NIVEL een participatie-index ontwikkeld. Op basis van indicatoren wordt een participatie-indexcijfer geschat (zie Van den Hoogen et al. 2009 voor de methode). Het participatie-indexcijfer moet worden gezien als een *relatieve* maat voor participatie die zichtbaar maakt of er sprake is van een verandering van de participatie in een bepaald jaar ten opzichte van voorgaande jaren. Het participatie-indexcijfer is gebaseerd op de volgende negen indicatoren: buitenshuis komen, gebruik van voorzieningen in de buurt, betaald werk, vrijwilligerswerk, opleiding, individuele activiteiten in de vrije tijd, activiteiten in verenigingsverband, sociale contacten en gebruik van het openbaar vervoer (tabel B5.1). Dit laatste is toegevoegd omdat vervoer een belangrijke randvoorwaarde is voor participatie, en omdat het overheidsbeleid ervan uitgaat dat mensen zoveel als mogelijk gebruik moeten kunnen maken van reguliere voorzieningen voor hun participatie. Dit is immers de idee van inclusief beleid: er is zo min mogelijk apart beleid voor mensen met een beperking, maar bij het formuleren van algemeen beleid wordt rekening gehouden met mensen met beperkingen.

De berekende participatie-indexcijfers zijn vervolgens omgezet naar relatieve scores, waarbij het indexcijfer voor 2006, het referentiejaar, voor de totale groep panelleden met een beperking op 100 werd gesteld.

De participatie-index werd recent ontwikkeld (Van den Hoogen et al. 2008).

In 2009 werd de analysemethode om het participatie-indexcijfer te berekenen verbeterd. Alle cijfers die in dit hoofdstuk worden gepresenteerd zijn gebaseerd op deze nieuwe rekenmethode, en tussen de jaren dus goed vergelijkbaar. Tevens werd in 2008 de formulering van twee indicatoren aangepast. De indicator voor sociale contacten is in deze rapportage voor alle jaren gebaseerd op minimaal maandelijks contact, in tegenstelling tot de vorige rapportage waarin van wekelijkse contacten werd uitgegaan (Marangos et al. 2008). De indicator voor openbaar vervoer is echter alleen in 2008 veranderd: hier werd in 2008 de antwoordoptie 'regiotaxi' toegevoegd, omdat dit tot de openbaar vervoersvoorzieningen wordt gerekend.

Een ander belangrijk punt is dat de constructie van een indexcijfer altijd op normatieve keuzes berust. Immers, wat wel of niet meetelt en hoe het meetelt moet op voorhand worden bepaald. Welke keuzes worden gemaakt hangt uiteraard af van het doel dat men met het indexcijfer voor ogen heeft. Bij de constructie van het hier gepresenteerde participatie-indexcijfer zijn de te includeren domeinen op basis van beschikbare wetenschappelijke literatuur en in overleg met het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) gekozen. Tevens is ervoor gekozen om alle domeinen even zwaar te laten meewegen in het indexcijfer, omdat er geen reden is om aan participatie binnen het ene domein meer waarde te hechten dan aan participatie binnen een ander domein. Het ministerie van VWS heeft wel een duidelijke keuze gemaakt om het indexcijfer te baseren op de gegevens over de omvang van de feitelijke participatie en niet de kwalitatieve beoordeling van de participatie erin te betrekken. De reden hiervoor is dat het indexcijfer informatie moet kunnen verschaffen over het al of niet realiseren van de beleidsdoelen.

Tabel B5.1 Definitie en codering van de indicatoren van de participatie-index

indicatoren	definitie	vraagstelling	Codering
wonen	komt dagelijks buitenshuis maakt regelmatig gebruik van tenminste twee voorzieningen in de buurt	over het algemeen, hoe vaak komt u buitenshuis of gaat u ergens naar toe? hoe vaak maakt u gebruik van de voorzieningen in uw buurt? (winkels, bibliotheek, bank/postkantoor/pinautomaat, buurthuis, groenvoorzieningen)	0 wekelijks of minder 1 dagelijks 0 minder dan twee voorzieningen regelmatig 1 tenminste twee voorzieningen regelmatig
werk	heeft betaald werk (\geq 12 uur per week) doet vrijwilligerswerk	verricht u op dit moment betaald werk (als werknemer of zelfstandig ondernemer)? doet u vrijwilligerswerk?	0 geen betaald werk of betaald werk voor <12 uur p/w 1 betaald werk voor \geq 12 uur p/w 0 geen vrijwilligerswerk 1 vrijwilligerswerk
opleiding	volgt opleiding of werkgerelateerde cursus	volgt u op dit moment een (vervolg)opleiding (voltijd of deeltijd) of een werkgerelateerde cursus?	0 nee 1 ja
vrije tijd	sport individueel of bezoekt een restaurant, café, attractie, museum, bioscoop of theater minimaal één keer per maand sport in verenigingsverband of neemt deel aan vereniging of religieuze bijeenkomst minimaal één keer per maand of volgt een niet aan werk gerelateerde cursus	kunt u van de volgende activiteiten zeggen hoe vaak u ze doet? deze indicator is samengesteld uit twee vragenstellingen: - kunt u van de volgende activiteiten zeggen hoe vaak u ze doet? - volgt u of heeft u in 2007 een cursus gevolgd voor uw plezier of uw persoonlijke ontwikkeling? bijvoorbeeld een kookcursus of computercursus, een cursus zelfverdediging of opkomen voor u zelf?	men scoort een 1 als bij sporten individueel of bij uitgaan 'maandelijks' of vaker is ingevuld. men scoort een 1 als bij deelname 'maandelijks' of vaker is ingevuld of als men een niet aan werk gerelateerde cursus volgt of vorig jaar heeft gevolgd.
sociaal contact	ontmoet maandelijks vrienden of goede kennissen	hoe vaak ontmoet u de volgende mensen [(klein)kinderen, (schoon)familie, vrienden of goede kennissen, burens, collega's of studiegenoten, mensen van vereniging en/of organisatie waar u lid van bent, anders]?	men scoort een 1 als bij 'vrienden of goede kennissen' 'maandelijks' is ingevuld.
openbaar vervoer	maakt gebruik van openbaar vervoer	Maakt u wel eens gebruik van het openbaar vervoer? ^a	0 nee 1 ja

a De regiotaxi is in 2008 voor het eerst toegevoegd aan de vraagstelling.

Bron: Van den Hoogen et al. (2010)